

Utvidgning av uppdrag för Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag, SBAB (publ)

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i proposition 2008/09:104 om att riksdagen godkänner att uppdraget för Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag, SBAB (publ) utvidgas. SBAB ska utöver den verksamhet bolaget nu bedriver också kunna bedriva bankrörelse och annan finansiell verksamhet och sådan verksamhet som har ett naturligt samband därmed i enlighet med lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse samt fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om investeringsfonder. En utvidgning av verksamheten förutsätter att Finansinspektionen beviljar nödvändiga tillstånd. All utvidgning ska ske på affärsmässig grund och med syfte att förbättra företagets lönsamhet och därmed dess värde vid en framtida försäljning.

En motion har väckts med anledning av propositionen. Motionärerna anför att man ställer sig bakom regeringens förslag, men yrkar att SBAB inte ska säljas. Utskottet behandlar även fyra motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2008 om bl.a. ägarstrukturen i SBAB och Nordea. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

I betänkandet finns 3 reservationer från företrädare för Socialdemokraterna och Vänsterpartiet och ett särskilt yttrande av en företrädare för Vänsterpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets överväganden	5
Utvidgning av SBAB:s uppdrag m.m.	5
Reservationer	10
1. Aktieinnehav i Nordea och SBAB, punkt 2 (s, v)	10
2. Utökad ägarandel i Nordea, punkt 3 (v)	10
3. Omstrukturering av den internationella bankmarknaden, punkt 4 (s)	11
Särskilt yttrande	12
Utvidgning av SBAB:s uppdrag, punkt 1 (v)	12
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	13
Propositionen	13
Följdmotionen	13
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Utvidgning av SBAB:s uppdrag

Riksdagen godkänner att uppdraget för Sveriges Bostadsfinansieringsuppdrag, SBAB (publ) utvidgas i enlighet med vad regeringen föreslår i propositionen (avsnitt 4). Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:104.

2. Aktieinnehav i Nordea och SBAB

Riksdagen avslår motionerna
2008/09:Fi18 av Thomas Östros m.fl. (s),
2008/09:Fi223 av Leif Pagrotsky (s) yrkande 1 och
2008/09:N323 av Kent Persson m.fl. (v) yrkande 13.

Reservation 1 (s, v)

3. Utökad ägarandel i Nordea

Riksdagen avslår motion
2008/09:N323 av Kent Persson m.fl. (v) yrkande 12.

Reservation 2 (v)

4. Omstrukturering av den internationella bankmarknaden

Riksdagen avslår motion
2008/09:Fi223 av Leif Pagrotsky (s) yrkande 2.

Reservation 3 (s)

Stockholm den 2 april 2009

På finansutskottets vägnar

Stefan Attefall

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Stefan Attefall (kd), Thomas Östros (s), Bertil Kjellberg (m), Anna Lilliehöök (m), Sonia Karlsson (s), Lars Elinderson (m), Carl B Hamilton (fp), Hans Hoff (s), Agneta Gille (s), Göran Pettersson (m), Ulla Andersson (v), Tommy Ternemar (s), Emma Henriksson (kd), Mikaela Valtersson (mp), Ann-Charlotte Hammar Johansson (m), Christina Zedell (s) och Per Åsling (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I syfte att motverka risken för allvarlig störning i det finansiella systemet lades grunden för statliga åtgärder genom förslagen i propositionen Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet (prop. 2008/09:61, bet. 2008/09:FiU16, rskr. 2008/09:17).

I förevarande proposition föreslås att riksdagen godkänner att Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag, SBAB, utöver den verksamhet bolaget nu bedriver också ska kunna bedriva bankrörelse och annan finansiell verksamhet och sådan verksamhet som har ett naturligt samband därmed.

Vid beredningen av propositionen har regeringen inhämtat synpunkter från Finansinspektionen, Konkurrensverket, Riksbanken och Riksgäldskontoret.

Med anledning av propositionen har en motion väckts. Därtill behandlar utskottet fyra motionsyrkanden som har väckts under den allmänna motions tiden 2008.

Regeringens förslag till beslut och förslagen i motionerna återges i betänkandets bilaga.

Utskottets överväganden

Utvidgning av SBAB:s uppdrag m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner att uppdraget för SBAB utvidgas. SBAB ska förutom den verksamhet som bolaget nu bedriver också kunna bedriva bankrörelse och annan finansiell verksamhet och sådan verksamhet som har ett naturligt samband därmed i enlighet med lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse samt fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om investeringsfonder.

Riksdagen avslår motionsyrkanden bl.a. om att staten inte ska sälja sitt aktieinnehav i Nordea eller SBAB.

Jämför reservationerna 1 (s, v), 2 (v) och 3 (s) samt särskilt yttrande (v).

Bakgrund

Fram t.o.m. juni 1985 finansierades all statlig utlåning till bostadssektorn via anslag i statsbudgeten. Riksdagen beslutade i december 1983 (prop. 1983/84:90, bet. 1983/84:28, rskr. 1983/84:303) att lägga om finansieringen av den statliga långivningen för bostadsändamål. Beslutet innebar att i huvudsak all statlig räntebärande långivning skulle finansieras utanför statsbudgeten, och för detta ändamål bildades SBAB. Sedan 1995 bedriver det av svenska staten helägda bolaget SBAB sin verksamhet i full konkurrens på den svenska bolånemarknaden. Beslutet motiverades av en önskan att genom SBAB öka mångfalden och konkurrensen på bostadskreditmarknaden.

SBAB erbjuder i dag via telefon och Internet bolån och sparande samt kreditgivning till företag och bostadsrättsföreningar. SBAB:s totala marknadsandel uppgick den 30 september 2008 till 8,8 % och på området privatmarknadsutlåning till 7,6 %. På området företagsmarknadsutlåning hade bolaget samma datum en marknadsandel om 12,5 %. SBAB:s utlåningsportfölj omfattade den 30 september 2008 sammanlagt 179,6 miljarder kronor.

I juni 2007 bemyndigade riksdagen regeringen att helt eller delvis sälja statens ägarandel i SBAB på det sätt som vid en samlad bedömning anses vara mest affärsmässigt (prop. 2006/07:57, bet. 2006/07:NU16, rskr. 2006/07:217). Mot bakgrund av att kreditmarknaden under 2007 och 2008 har kraftigt försämrats, med åtföljande negativ inverkan på SBAB:s lönsamhet och värde, har regeringen tills vidare avstått från att inleda en aktiv försäljningsprocess.

Nordea är den ledande finanskoncernen i Norden och Östersjöregionen. Nordea erbjuder ett brett urval av produkter, tjänster och lösningar inom bank, kapitalförvaltning och försäkring. Statens aktieinnehav representerar 19,9 % av bankens aktiekapital, vilket även motsvarar statens röstandel i bolaget.

I november 1991 bemyndigade riksdagen regeringen att sälja statens aktier i Nordbanken (prop. 1991/92:21, bet. 1991/92:NU4, rskr. 1991/92:8).

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner att uppdraget för SBAB utvidgas. SBAB ska utöver den verksamhet bolaget nu bedriver också kunna bedriva bankrörelse och annan finansiell verksamhet och sådan verksamhet som har ett naturligt samband därmed i enlighet med lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse samt fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om investeringsfonder. En utvidgning av verksamheten förutsätter att Finansinspektionen beviljar nödvändiga tillstånd.

I propositionen anges att kreditmarknadens funktionssätt påtagligt har försämrats i den rådande finanskrisen. Som ett led i arbetet med att hantera effekterna av den globala finanskrisen är det angeläget att vidta åtgärder som kan bidra till en bättre kreditförsörjning. SBAB bedöms i sammanhanget kunna bidra till förbättringar på det finansiella området genom ett utvidgat uppdrag som ger SBAB möjlighet att kunna erbjuda fler finansiella produkter och tjänster än vad bolagets nuvarande uppdrag tillåter. För närvarande erbjuder SBAB endast bolån och sparande samt fastighetsrelaterad kreditgivning till företag och bostadsrättsföreningar. Ett bredare utbud av finansiella produkter och tjänster skapar förutsättningar för korsförsäljning och bedöms kunna stärka SBAB:s konkurrenskraft avseende såväl bolagets nuvarande verksamhet som de nya finansiella produkter och tjänster som bolaget väljer att lansera. Dessa nya produkter och tjänster ska vara affärsmässigt utformade och därmed syfta till att positivt bidra till såväl bolagets lönsamhet som dess värde vid en framtida försäljning.

Det är i nuläget inte klart om SBAB kan komma att behöva ett kapitaltillskott med anledning av det utvidgade uppdraget eller i händelse av eventuella förvärv och/eller samgåenden. Det utvidgade uppdraget framstår dock som genomförbart utan något sådant tillskott. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i denna fråga om det bedöms som nödvändigt.

Regeringens planer på att sälja SBAB ligger fast. Regeringen avser att genomföra en försäljning vid den tidpunkt då det utifrån en samlad bedömning bedöms ge det mest affärsmässiga utfallet. I nuläget är dock en försäljning inte aktuell.

Motion som väckts med anledning av propositionen

I motion Fi18 av Thomas Östros m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om regeringens planerade försäljning av SBAB. Motionärerna ställer sig bakom regeringens förslag om en utvidgning av SBAB:s uppdrag. Där emot avvisar de regeringens planer på en försäljning av SBAB. Motionärerna anser att det är av största vikt att SBAB är kvar i statens ägo. Bolaget har haft en stor betydelse som bl.a. prispressare på bolånemarknaden. Vid en avyttring finns det en stor risk för att SBAB:s funktion som prispressare helt försvinner. Redan det faktum att SBAB satts upp på utförsäljningslistan har försvagat bolåneinstitutets möjligheter att fungera som en effektiv konkurrent till de stora och marknadsdominerande bankerna.

Motioner från den allmänna motionstiden 2008

I motion Fi223 av Leif Pagrotsky (s) begärs tillkännagivanden om att återkalla bemyndiganden till regeringen att sälja statens aktier i SBAB och Nordea (yrkande 1) och om vikten av att banker deltar aktivt i omstruktureringen av den internationella finansmarknaden (yrkande 2). Motionären framhåller att finanskrisen öppnar möjligheter för välskötta banker att förvärva delar av banker som gått omkull eller som råkar ut för förtroendekriser. Detta är inte bara en möjlighet för banker som har starka, seriösa och långsiktiga ägare, t.ex. staten, att öka vinsten, utan även en skyldighet för dessa banker att ta ansvar och medverka till en snabb rekonstruktion av en gemensam finanssektor i akut kris. Nordea är Nordens största bank och en av de mest lönsamma och stabila. Eftersom regeringen tänker sälja banken inom kort är dock Nordea begränsad i sina möjligheter att ta ansvar och aktivt delta i den dramatiska omvälvning som nu pågår också i Europa. Precis samma problem gäller för SBAB. Dessutom är det uppenbart att det i nu rådande läge är omöjligt att få ett bra pris vid en försäljning av statens bankaktier.

I motion N323 av Kent Persson m.fl. (v) begärs i yrkande 12 ett tillkännagivande om att öka ägarandelen i Nordea. Motionärerna anför att för att möta den allt hårdare konkurrensen på finansmarknaden och den finansiella krisen är det av vikt att Sverige fortsättningsvis har en bank med ett stort statligt inflytande. Nordea är den bank som kanske står starkast av alla nordiska storbanker under den nuvarande krisen. Regeringen bör därför undersöka möjligheterna att ytterligare öka sin ägarandel i Nordea. I motionens yrkande 13 begärs ett tillkännagivande om SBAB. Motionärerna anför att effekten av den finansiella krisen är en vikande bostadsmarknad och stigande boräntor. Att regeringen fortsätter sina planer på att sälja ut det statliga bolåneinstitutet SBAB ökar knappast konkurrensen på bolånemarknaden. Regeringen bör därför omedelbart avbryta alla åtgärder för att sälja eller minska statens ägande i SBAB.

Utskottets ställningstagande

Utvidgning av SBAB:s uppdrag

SBAB har bl.a. ett uppdrag från staten att med utgångspunkt i sedvanlig företagsekonomisk målsättning och en effektiv organisation bidra till mångfald och konkurrens. SBAB ska verka på fullt konkurrensutsatta marknader.

Utskottet konstaterar att motionärerna i motion Fi18 har ställt sig bakom regeringens förslag. Som regeringen anför bör en utvidgning av SBAB:s uppdrag kunna bidra till förbättringar på det finansiella området, vilket är särskilt angeläget under den nuvarande finansiella krisen. Ett bredare utbud av finansiella produkter och tjänster bedöms även kunna stärka SBAB:s konkurrenskraft och öka bolagets värde vid en framtida försäljning. Även detta är särskilt angeläget i dagens situation då bolagets värde har minskat med anledning av finanskrisen.

Utskottet har från SBAB inhämtat att en utvidgning av SBAB:s uppdrag i sig inte bedöms föranleda något behov av ett kapitaltillskott från staten.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Ägarstrukturen i banksektorn m.m.

I lagen (1996:1059) om statsbudgeten (budgetlagen) regleras bl.a. överlåtelse av statens egendom. Enligt 26 § budgetlagen får regeringen besluta om försäljning av aktier i ett företag där staten har mindre än hälften av rösterna för samtliga aktier, om inte riksdagen bestämt annat. Regeringen får enligt samma lagrum inte utan riksdagens bemyndigande genom försäljning eller på annat sätt minska statens ägarandel i företag där staten har hälften eller mer än hälften av rösterna för samtliga aktier.

Enligt 29 § budgetlagen ska försäljning av statens egendom genomföras affärsmässigt, om inte särskilda skäl talar mot det. Med affärsmässighet avses att priset blir så fördelaktigt som möjligt för staten och att försäljning till underpris inte sker.

Finansutskottet, som flera gånger tidigare har behandlat frågor som rör försäljning av Nordea och SBAB (se bl.a. yttr. 2006/07:FiU1y), avstyrkte tidigare detta riksdagsår ett motionsyrkande om att avbryta försäljningsplanerna för SBAB och i stället betona vikten av statligt ägande i den finansiella sektorn (FiU12). Vidare avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om ett ökat statligt ägande bl.a. genom att öka statens ägarandel i Nordea (FiU17). Utskottet framhöll bl.a. att statens viktigaste roll bör vara att övervaka och utöva tillsyn. På så sätt undviks de intressekonflikter som kan uppstå mellan staten som ägare av banken och som tillsynsansvarig och reglerare.

Kommun- och finansmarknadsminister Mats Odell besvarade den 14 november 2008 en interpellation (ip. 2008/09:72) av Peter Hultqvist (s) om statens ägande av Nordea och SBAB. I sitt svar sade Mats Odell bl.a. att budgetlagen och propositionen 2006/07:57 om försäljning av vissa statligt ägda företag tydligt säger att försäljningar ska genomföras affärsmäs-

sigt. Det innebär att varje försäljning kommer att genomföras när den kan förväntas leda till en bra affär avseende pris och andra villkor för det svenska folkhushållet. Utvecklingen på de finansiella marknaderna följs mycket noga och analyser görs fortlöpande. Regeringens ambition att minska det statliga ägandet ligger fast. Processen innebär samtidigt att varje försäljning anpassas till det rådande marknadsläget, så att en försäljning kan ge bästa möjliga affärsmässiga utfall för skattebetalarna.

Utskottet vidhåller sitt principiella ställningstagande som innebär att aktieinnehaven i Nordea och SBAB bör säljas ut. Det innebär även att det inte finns skäl att öka ägarandelen i Nordea. Vidare delar utskottet bedömningen att försäljningarna ska ske först då affärsmässiga grunder motiverar detta.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi18, Fi223 yrkande 1 och N323 yrkandena 12 och 13.

Beträffande frågan om statens inverkan på omstruktureringen av den internationella finansmarknaden sker denna i första hand genom nationell och EG-rättslig lagstiftning och även genom annat internationellt samarbete och inte genom att staten agerar i egenskap av ägare i banker.

Motion Fi223 yrkande 2 avstyrks med det anförda.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Aktieinnehav i Nordea och SBAB, punkt 2 (s, v)

av Thomas Östros (s), Sonia Karlsson (s), Hans Hoff (s), Agneta Gille (s), Ulla Andersson (v), Tommy Ternemar (s) och Christina Zedell (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:Fi18 av Thomas Östros m.fl. (s), 2008/09:Fi223 av Leif Pagrotsky (s) yrkande 1 och 2008/09:N323 av Kent Persson m.fl. (v) yrkande 13.

Ställningstagande

Vi anser att det är av största vikt att SBAB är kvar i statens ägo och avvissar därför regeringens planer på en försäljning av SBAB. Bolaget har haft en stor betydelse som bl.a. prispressare på bolånemarknaden. Vid en avyttring finns det en stor risk för att SBAB:s funktion som prispressare helt försvinner. Redan det faktum att SBAB satts upp på utförsäljningslistan har försvagat bolåneinstitutets möjligheter att fungera som en effektiv konkurrent till de stora och marknadsdominerande bankerna. Vi vill även framhålla att man inte av rent ideologiska skäl bör minska det statliga företagandet. Särskilt inte när det finns en tydlig samhällsnytta med statligt ägande. Vi anser att staten även bör behålla sitt aktieinnehav i Nordea. Det är dessutom uppenbart att det i nu rådande läge är omöjligt att få ett bra pris vid en försäljning av statens bankaktier.

2. Utökad ägarandel i Nordea, punkt 3 (v)

av Ulla Andersson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N323 av Kent Persson m.fl. (v) yrkande 12.

Ställningstagande

Nordea är den bank som kanske står starkast av alla nordiska storbanker under den nuvarande krisen. Den är välskött och har en bra intjäningsförmåga. För att möta den allt hårdare konkurrensen på finansmarknaden och den finansiella krisen är det av vikt att Sverige fortsättningsvis har en storbank med ett stort statligt inflytande. Staten kan som ägare inom banksektorn sätta press på de privata bankerna genom att arbeta med lägre vinstmarginaler och gynna privatkunder och småföretagare på ägarnas bekostnad. Mot den bakgrunden bör regeringen undersöka möjligheterna att ytterligare öka sin ägarandel i Nordea.

3. Omstrukturering av den internationella bankmarknaden, punkt 4 (s)

av Thomas Östros (s), Sonia Karlsson (s), Hans Hoff (s), Agneta Gille (s), Tommy Ternemar (s) och Christina Zedell (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Fi223 av Leif Pagrotsky (s) yrkande 2.

Ställningstagande

Finanskrisen öppnar möjligheter för välskötta banker att förvärva delar av banker som gått omkull eller som råkar ut för förtroendekriser. Detta är inte bara en möjlighet för banker som har starka, seriösa och långsiktiga ägare, t.ex. staten, att öka vinsten utan även en skyldighet för dessa banker att ta ansvar och medverka till en snabb rekonstruktion av en gemensam finanssektor i akut kris. Nordea är Nordens största bank och en av de mest lönsamma och stabila. Eftersom regeringen tänker sälja banken inom kort är Nordea dock begränsad i sina möjligheter att ta ansvar och aktivt delta i den dramatiska omvälvning som nu pågår också i Europa. Precis samma problem gäller för SBAB. Regeringen bör verka för att Nordea och SBAB ges möjligheter att aktivt delta i en omstrukturering av bankmarknaden.

Särskilt yttrande

Utvidgning av SBAB:s uppdrag, punkt 1 (v)

Ulla Andersson (v) anför:

Som anfördes i Vänsterpartiets särskilda yttrande i betänkande 2007/08: FiU25 kan bl.a. SBAB vara en viktig statlig aktör för att möta den finansiella kris som drabbar Sverige. Det gemensamma ska i större utsträckning än i dag kunna påverka samhällsutvecklingen nu och i framtiden. Jag ställer mig därför bakom regeringens förslag till utvidgning av SBAB:s uppdrag.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2008/09:104 Utvidgning av uppdrag för Sveriges Bostadsaktiebolag, SBAB (publ):

Riksdagen godkänner att uppdraget för Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag, SBAB (publ) utvidgas i enlighet med regeringens förslag (avsnitt 4).

Följdmotionen

2008/09:Fi18 av Thomas Östros m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om regeringens planerade försäljning av SBAB.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:Fi223 av Leif Pagrotsky (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återkalla bemyndigandet till regeringen att sälja statens aktier i SBAB och Nordea.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att delta aktivt i omstruktureringen av den internationella finansmarknaden.

2008/09:N323 av Kent Persson m.fl. (v):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka ägarandelen i Nordea.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om SBAB.